

Scudder, Mary F. & White, Stephen K., *The Two Faces of Democracy: Decentering Agonism and Deliberation*, Oxford University Press, 2023, 197 s.

Değerlendiren: Tolgahan Ceylan

Günümüzde seçimler, partiler, parlamento, oy verme gibi birçok siyasal süreç, yapı, kurum ve davranış demokrasi kavramıyla doğrudan irtibatlı görüldüğü için gündelik hayatın birçok alanında bu kavramla karşılaşır ve onu kullanırız. Buna karşın demokrasinin ne nihai tanımı ne hangi siyasal pratik ve yönelimleri içerdiği ne de hangi ahlaki-ontolojik temellerle irtibatlı olduğu gibi konu ve sorular netlik kazanmıştır. Demokrasiyi kabaca diktatörlük olmayan bir rejim olarak tanımlayan karşılaştırmalı siyaset bilimi literatüründen bildiğimiz üzere siyasal, kültürel ve kurumsal gelenekler bir ülkedeki demokratik rejimin niteliği üzerinde oldukça etkili olabilmektedir. Bu nedenle dünyanın çeşitli coğrafyalarında birbirlerinden farklılaşan demokratik rejim türleriyle karşılaşılabilir (Sözen, 2018). Benzer şekilde demokrasinin normatif ufkunu sorgulayan teorik çabalar söz konusu olduğunda da farklı demokrasi anlayışları ortaya çıkabilmektedir. Scudder ve White'ın (2023) kitabı ise demokrasinin normatif yapısına dair akıl yürüten başlıca iki teorik çizginin, müzakereci demokrasi ve agonistik demokrasinin, içerdikleri teklif ve gerilimleri analitik ve eleştirel bir şekilde inceleyerek ve ayrıca bu ikisini özgün bir ontolojik tasavvurla sentezleyerek 'iletişimsel demokrasi modeli'ni (communicative model of democracy) gündeme getirmektedir. Böyle bir teorik bakışla Amerikan iç siyasetinin cari durumunu değerlendiren yorumları da içeren kitap ilgiye değer bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

@ Ar. Gör., Amasya Üniversitesi, tolgahan.ceylan@amasya.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0002-7555-1208>

DOI: 10.12658/D0395
insan & toplum, 2025;
insanvetoplum.org

Kitabın yazarlarından Mary F. Scudder, Purdue Üniversitesi'nde çalışmakta olup genel olarak siyaset ve demokrasi teorisi üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca grup siyaseti, kimlikler ve Amerikan siyasetiyle de ilgilenmektedir (Scudder, 2024). Virginia Üniversitesi'nde Emeritus Prof. olarak akademik hayata katkı sunmaya devam eden Stephen K. White ise kitabın diğer yazarıdır. Sosyal bilimler felsefesi, eleştirel sosyal ve siyasal teori gibi konularla ilgilenen White, siyaset teorisi alanının önemli dergilerinden *Political Theory*'nin editörlüğünü de yapmış olan bir isimdir (UVA, 2024). Değerlendirmemize konu olan kitap demokrasinin farklı yönlerini ele alan metinler üretirken birbirlerinin çalışmalarına yorumlarıyla katkı sağlayan iki akademisyenin demokrasiye daha bütüncül bir yerden bakma ihtiyacı hissetmelerinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca kitabın bazı bölümleri yazarlar tarafından daha önce başka yerlerde yayımlanmış ya da bilimsel toplantılarda sunulmuştur (ss. ix-xi). Scudder ve White birlikte yazdıkları kitapta ise demokrasinin iki ayrı yüzü olduğu fikrinden hareket etmektedirler. Onlara göre demokrasinin bir yüzü diyalog, uzlaşma, seçimler vb. durumlara karşılık gelirken diğer yüzü ise protestolar, mücadeleler ve çeşitli direniş biçimleri gibi durumlara karşılık gelmektedir. Yazarlarımız demokrasinin bu iki yüzünden birinin tercih edilmesinin demokrasinin normatif ufkunu daralttığını düşünmektedirler. Onlara göre 'eşitlik' ve 'otonomi' gibi demokratik değerlerin anlamı ve işlevi her iki modelde de yeterince takdir edilememektedir. Nihayetinde yazarlar 'zayıf ontoloji' (weak ontology) fikrinde temellenen ve bu sayede eşitlik ve otonominin hakkını teslim etmeyi amaçlayan bir öneri olarak 'iletişimsel demokrasi' modelini teklif etmektedirler. Kitabın bölümlerini de bu argümanı destekleyecek şekilde kurgulamaktadırlar. Giriş ve sonuç bölümleriyle birlikte yedi bölümden oluşan kitabın ikinci ve üçüncü bölümlerinde müzakereci demokrasi modeli, dördüncü bölümünde de agonistik demokrasi modeli hakkında bilgi verilmekte ayrıca bu gelenekler analitik ve eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Kitabın beşinci ve altıncı bölümlerinde hem demokratik siyasetin 'zayıf ontolojik' temellere dayanması gerekliliği hem de böyle bir ontolojik konumlanışın içerebileceği nitelikler üzerinde durulmaktadır. Kitabın sonuç kısmında ise teklif edilen iletişimsel demokrasi modelinin normatif mahiyeti genel hatlarıyla ele alınmaktadır (Scudder & White, 2023).

Scudder ve White'a göre 1990'lı yıllardan itibaren Habermas ve takipçilerinin etkisiyle ağırlık kazanmaya başlayan müzakereci demokrasi modeli meşruiyet, prosedürler ve anlaşmazlıklarla ilgilenmekte ve en temelde 'bir arada yaşamı' hedeflemektedir. Bu yaklaşım bir grup teorisyen tarafından farklılık ve anlaşmazlık kategorilerini yeterince dikkate almamakla eleştirilmiştir. Bu gibi eleştirilere kulak veren bazı yorumcular daha önce müzakere pratiğine dahil edilmeyen durum ve eylemleri de müzakere kapsamına alarak onu yeniden yapılandırmaya çalışırlarken bazıları ise bu yapılandırma sürecini bir tür 'kavram esnetme' olarak

gördüklerinden müzakereci demokrasinin tamamen terk edilmesine yönelik çağrılarda bulunmuşlardır. Yazarlarımız ise demokratik müzakereye yönelik ‘merkezsiz’ bir yaklaşımı benimsemektedirler. Bu sayede ‘kavram genişletme’ suçlamalarından kaçınabildikleri gibi müzakereci olmayan pratikleri de sürece dahil edebilme imkânı bulduklarını düşünmektedirler (ss. 9-70).

Scudder ve White, agonistik demokrasi modelini ele aldıklarında ise ‘tavına getirilmiş’ (tempered) agonizm anlayışını ‘emperyalleştirici’ (imperializing) agonizm anlayışı karşısında daha makul bir yaklaşım olarak ön plana çıkarmaktadırlar. Onlara göre W. Connolly ve B. Honig tarafından temsil edilen ve Nietzscheci görüşlerde temellenen tavında agonizm yaklaşımının aksine C. Schmitt’in dost/düşman ayrımında temellenen emperyalleştirici agonizm yaklaşımı oy verme süreçleri ya da seçimlerin bütünlüğü gibi konularda demokratik düzeni tehdit edebilecek negatif potansiyellere sahiptir. Bu yaklaşımı temsil eden C. Mouffe her ne kadar antagonizmaları agonizmaya dönüştürmeyi teklif ederek liberal demokrasinin ahlaki-politik prensiplerine bağlılığını korumaya çalışsa da nihayetinde her şeyi rakibine boyun eğdirmek üzerinden algılayabilmektedir. Yazarlar bu noktada Amerikan iç siyaseti örneğine dönerek D. Trump’ın her fırsatta demokratik değerlere bağlılığını ifade ettiğine ancak bu değerler kendisinin ya da ekibinin çıkarlarına ters düştüğünde işlerin değişmeye başladığına dikkat çekmektedirler. Öteki taraftan yazarlar Connolly’nin ‘agonistik saygı’nın yetiştirilmesi fikri ile Honig’in agonizmin özünü eşitliğe bağlılık olarak yorumlamasını eşitlik ve otonomi gibi değerleri onaylayan etik bir duyarlılığı yansıtmaları gerekçesiyle sınırlı bir ölçüde takdir edebilmektedirler (ss. 71-106).

Yazarlarımızın teklif ettikleri iletişimsel demokrasi modelinde ise eşitlik kavramının anlamı ve işlevi özerklik kavramıyla ilişkili şekilde yeniden konumlandırılmaktadır. Bu bağlamda da eşitliği ‘kaynak sahne’nin (originary scene) dinamiklerine gömülü ve ayrıca demokratik özerklikle kurucu bir biçimde ilişkili olan bir değer olarak sunmaktadırlar (ss. 15-16). Bu durum ise zayıf-ontolojiyi temel almayı gerektirmektedir. Bu ontolojik tasavvurda kamusal yaşama dair her şeyin doğrudan bir ontolojinin belirleniminde gerçekleşmesi gerektiği fikri reddedilirken bir ontolojiye dayanmanın yine de onaylanan normatif yönelimle büyük oranda tutumlu olmayı gerektirdiğinin altı çizilmektedir. Çünkü ontolojinin yaşam dünyamıza kısmen gömülü olduğu ve bu yüzden tutarlı etik-politik ayrımlar yaparken yararlandığımız arka planı oluşturduğu kabul edilmektedir. Aslında zayıf ontoloji, ontolojilerin temel olduklarını reddetmez ancak onların özleri itibarıyla çekişebilir karakterde olduklarını kabule davet eder. Nihayetinde zayıf ontolojinin benimsenmesi ‘yetiştirme’, ‘değişimler’ ve ‘boşluklar’ gibi birinin kendi ontolojisi ile bu ontolojinin ahlaki-politik onaylamaları arasındaki ilişkide gerçekleşen durum ve süreçlerin imkânlarına işaret etmektedir (ss. 87-89).

Buradan hareketle teklif edilen iletişimsel demokrasi modelinde Arendtçi bir yönelimle siyasal hayatın zorluklarıyla mücadele edilmesi yani sürekli çatışma halindeki seslerin çoğulluğunun dikkate alınması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda da müzakereci ve agonistik demokrasi modellerinin normatif açıdan sorunlu görülen yanları yerinden edilerek bunların özgün bir sentezine ulaşılmaya çalışmaktadırlar. Sonuç olarak iletişimsel demokrasi modeli, demokrasinin hem iki yüzünü temsil etmeye hem de sağ-kanat popülizmin yükselişi gibi demokrasinin muhatap kaldığı cari-pratik sorunları çözmeye yönelik bir öneri olarak sunulmaktadır (ss. 171-180).

Öteki taraftan bütün önemli katkılarına rağmen bu kitabın bazı teorik sorunları içerdiği söylenmelidir. Örneğin kitapta sağ-kanat popülizmin doğrudan anti-demokratik bir siyaset tarzı olarak sunulması ve Mouffe'un yaklaşımının bu açıdan eleştirilmesi demokrasi teorisi açısından tartışmaya açık bir konudur. Mouffe'un kavrayışında *siyasal* olan, 'olumsal'ı merkeze alan post-temelci ontolojik bir bakışta temellenir ve buradan hareketle de kolektif kimliklerin inşası ve toplumsalın kuruluşunda hegemonyanın etkili olduğu savunulur. Bu bağlamda popülizmi demokrasi açısından kıymetli gören siyasal bir tasavvur gündeme taşınır (Aslan, 2022; Kaya, 2018, ss. 117-126; Kaya & Mercan, 2016, ss. 7-9; Laclau & Mouffe, 2017; Mouffe, 1996, 2015, 2019). Oysaki Scudder ve White'ın kitabında sağ-kanat popülizmin demokratik bir siyaset tarzı olabileceği üzerinde yeterince durulmamaktadır. Nihayetinde Mouffe'un *siyasal* olana yüklediği anlam ve işlevin yazarlar tarafından yeterince kavranamayışının bu duruma neden olduğu söylenebilir.

Toparlayacak olursak bu kitap, gündelik hayatta sıklıkla karşılaşp kullandığımız siyasal kavramların başında gelen demokrasinin ne olduğuna ve hangi süreç, kurum, pratik, eylem ve davranışların demokrasiyle ilişkilendirilmesi gerektiğine dair ufuk açıcı bir çalışma olarak görülebilir. Zira kitap demokrasiye dair hem cari-pratik hem de teorik sorunlar tespit etmekte ve dahası bunların çözümü için bir model önermektedir. Öteki taraftan kitabın *siyasal* olanın mahiyetini yeterince kavrayamayan yaklaşımının agonistik demokrasinin 'emperyalleştirici' bir yönü olduğunu ön plana çıkartmasıyla sorunlu olduğu zira bu tavrın popülist siyasetin demokratik imkânlarını kararttığı söylenebilir. Sonuç olarak sınır ve sorunları bir yana bu kitap demokrasinin normatif mahiyetine dair ufukumuzu genişletebilecek imkânlarla sahiptir. Yazarların müzakerenin, diyalogun ve iletişimin yanı sıra agonizmayı, protestoyu ve diğer siyasal mücadele türlerini demokrasi açısından kıymetli bulması ve bunları sentezlemeye çalışması kendi başına değerli bir çabadır. Bu nedenle kitap genel olarak demokrasi kavramı üzerine düşünmek isteyenlerin daha özelde ise demokrasi teorisi ile ilgilenen araştırmacıların başvurabileceği önemli bir kaynak niteliğindedir.

Kaynakça

- Aslan, A. (2022). Popülizm. İçinde M. A. Ağcan (Ed.), *Çağdaş Siyaset Teorisi* (ss. 447-477). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A. (2018). Gannuşi'nin "Siyasetsiz" Siyaset Felsefesinin Kritiği. *İnsan ve Toplum*, 8(1), 115-142.
- Kaya, A., & Mercan, M. H. (2016). Rethinking Islamism Through Political. İçinde M. H. Mercan (Ed.), *Transformation of the Muslim World in the 21st Century* (ss. 1-13).
- Laclau, E., & Mouffe, C. (2017). *Hegemonya ve Sosyalist Strateji: Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru* (A. Kardam, Çev.; 4. bs). İletişim Yayınları.
- Mouffe, C. (1996). Democracy, Power, and the "Political". İçinde S. Benhabib (Ed.), *Democracy and Difference: Contesting Boundaries of The Political* (ss. 245-256). Princeton University Press.
- Mouffe, C. (2015). Agonistik Demokrasi Modeli Üzerine (A. C. Aşkın, Çev.). İçinde *Demokratik Paradoks* (3. bs, ss. 85-110). Epos Yayınları.
- Mouffe, C. (2019). Bir Halk İnşa Etmek (A. Yanık, Çev.). İçinde *Sol Popülizm* (ss. 69-88). İletişim.
- Scudder, M. F. (2024). *About Me*. <https://www.mollyscudder.com/>
- Scudder, M. F., & White, S. K. (2023). *The Two Faces of Democracy: Decentering Agonism and Deliberation*. Oxford University Press.
- Sözen, Y. (2018). Siyasi Rejimler: Demokrasiler ve Diğer Sistemler. İçinde S. Sayarı & H. D. Bilgin (Ed.), *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar* (5. bs, ss. 45-74). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- UVA. (2024). *Department of Politics*. Stephen K. White. <https://politics.virginia.edu/people/profile/skw2n>